

Evaluatie: een historische terugblik

Ik ga u niet proberen te overtuigen van de genialiteit van mijn evaluatiesystemen. Ik ga u zelfs geen overzicht geven van mijn evaluatiesystemen. Ik wil enkel vanuit een historische terugblik enkele ervaringen meegeven, als leerling en als lesgever.

Heel lang geleden was er eens een jongetje dat naar school ging. In zijn secundair onderwijs waren toetsen en proeven iets dat er gewoon bij hoorde. Had je verkeerd gegokt ('dat zal hij niet vragen' of 'hij zal wel geen toets doen'), dan had je pech. Er werd gewoon gevraagd wat je moest kennen en de punten waren een objectieve vaststelling of dat zo was; de ene leerkracht was alleen wat strenger of soepeler dan de andere. Het geheel was een vermenging van kennis en geluk, een beetje als *De slimste mens ter wereld*, met afvallers en winnaars.

e eerste keer dat ik me vragen stelde over evaluatie, was bij de lessen muziekgeschiedenis in de muziekacademie. Ik vond er de beste lesgever die ik ooit meemaakte in al mijn soorten onderwijs. Zelf was ik net aan mijn eerste interims, en bij hem had ik het gevoel: 'dat is lesgeven'. Hij kon duidelijk maken waar het in muziek om ging, creëerde waardering en interesse. Op het examen: 'Geef 5 kenmerken van het gregoriaans'. Toen voelde ik me toch ergens

bekocht. Dat klopte niet. Misschien had ik dat ook maar door omdat ik toen net zelf les begon te geven en op de muziekacademie tegelijkertijd nog leerling was. Want een van de dingen die me toen opviel, was het verschil in beleving als leerling of als leerkracht.

De eerste ervaring als lesgever voor een klas, bij mij totaal onverwacht van de ene minuut op de andere, zonder enige voorbereiding of pedagogische opleiding, was er een van 'wat sta ik hier te doen?' en dat is een redelijk existentiële vraag. Die vraag heb ik later nog vaak gesteld als het om evalueren ging. Die eerste punten, die eerste rapportcommentaren, oudercontact. Welke autoriteit om met inzicht juist te oordelen heb je? Later leer je die verantwoordelijkheid opnemen vanuit een mengeling van intuïtie en ervaring, maar je blijft je ervan bewust dat evalueren – gelukkig maar – meer is dan administratief vaststellen.

Je ontdekt snel dat lesgeven en evalueren zo veel meer is dan vaststellen of een leerling al dan niet een parabool kan tekenen.

Veel complexer ook dan de ervaring vroeger als leerling. Een evident probleem is natuurlijk de puntenverdeling, die niet absoluut is, maar jouw keuze, jouw afweging. Maar even belangrijk is de vraag: toetsen we wel wat we denken te toetsen? Stoppen we in onze evaluaties niet een pak agenda's, zowel bewust als onbewust?

Soms gebeurt het bewust. Ik herinner me nog, toen ik op deze school begon enkele jaren geleden, dat er punten gegeven werden op inzet, en die telden mee in het totaal. Niet alleen je parabool is belangrijk, maar ook je klashouding. OK, maar die punten, daar was toch geregeld wat mee aan de hand. Dat ging dan op klassenraden: 'Hij is gebuisd, maar dat kwam eigenlijk omdat ik hem een 0 gegeven had voor inzet toen...' of 'Hij is er wel door, maar als ik de punten zonder inzet bereken...' Beslissen dat we met een breder gamma factoren rekening houden is één, ze afwegen tegenover elkaar, zeker wanneer er een beslissing moet vallen 'erop of eronder' is nog wat anders. Welke punten vertellen wat? Wie is er 'door'? Wie is in staat het volgende jaar met succes te beëindigen? En welk succes?

Soms blijkt ook dat er in onze punten meer verstopt is dan we bedoelden met onze lessen. Ik ben soms verrast als ik proefwerkresultaten bekijk. De leerling met de meeste punten is niet altijd de leerling bij wie ik het beste wiskundegevoel heb in de klas. Leerlingen van wie ik in de lerarenkamer zeg 'die heeft wiskundig talent en inzicht', leerlingen met feeling die zelfs het lesverloop dragen, hebben soms geen zin om dat klasgebeuren thuis nog eens een tweede keer over te doen bij het studeren, laat staan een derde keer enkele maanden later voor de proefwerken. Misschien toetsen we wel eerder wie bereid is in ons systeem van toetsen en proeven te stappen.

Zulke heel vervelende gevoelens heb je wel eens bij deliberaties. Wie laten we al dan niet overgaan? Wie geven we al dan niet een diploma, en wat houdt dat diploma in? We hebben zoveel meer pedagogische ambities dan louter punten geven, maar we delibereren wel met de punten zoals ze er staan, met een 50% norm, en de leerlingen weten dat het uiteindelijk de punten zijn die tellen. Als ik dat vaststel, vind ik dat dan een probleem. En zo ja, doe ik er iets mee, en wat?

Als leerkracht heb ik nu ook door dat men in het college vroeger in feite meer deed dan nuchter vaststellen of je wiskunde of Frans kende of niet. En daarmee bedoelden we dan onze vocabulaire kennen en een parabool kunnen tekenen. Wat eigenlijk ook geëvalueerd werd, was: wie had de discipline om het gokkarakter van 'zou hij toets doen, en zo ja, zou hij dat wel vragen?' te beperken door dagelijks gedisciplineerd te studeren? Wie was in staat om behoorlijk notities te nemen, hoofdzaak van detail te onderscheiden, verbanden en structuur te zien? Blijkbaar kon ik dat, alleen had ik toen niet door dat het daarom draaide, en dat hadden ze me ook wel kunnen zeggen.

Ik merk dat er nu, meer dan vroeger, veel meer aandacht is om dat pakket van vereiste vaardigheden te expliciteren naar de leerlingen. Er wordt meer op vaardigheden gewerkt, in de lespraktijk, maar niet in het minst in veranderende leerplannen. Het begrip 'proces' dook op. Toetsen in de klas groeien ook meer weg van het gokkarakter van 'zou hij toets doen?' naar 'wanneer gaan we testen waar we al staan?' Een pedagogische studiedag vullen met het thema 'evaluatie' illustreert ook dat we doorhebben dat evaluatie geen klare, eenvoudige zaak is.

Als besluit houd ik twee dingen over:

- (1) Welke technieken we ook ontwikkelen, welke afspraken we ook maken over evaluatie, we moeten ons bewust zijn van de onoverbrugbaarheid in perceptie van het onderwijsgebeuren in het algemeen en het evalueren in het bijzonder tussen leerlingen en leerkrachten.

- (2) Vanuit allerhande reacties en vanuit een kritisch-afstandelijke zelfbevraging moeten we naar onze eigen evaluaties kijken:
 - evalueer ik wel wat ik wil evalueren?
 - en evalueer ik wel wat ik denk te evalueren?

Ook na 20 jaar twijfel ik daar regelmatig aan.

Chris Cambre, leraar wiskunde
Immaculata-instituut
Hoogstraatsebaan 2, 2390 Malle
chris.cambre@pandora.be

T U S S E N D O O R

OPLEIDING TOT JEUGDBOEKENWERKER

De 'Opleiding tot jeugdboekenwerker' biedt theoretische achtergronden over literatuur voor 12+ en tips om de bibliotheekcollectie of klasleesplank nog beter uit te bouwen, maar ook praktische werkvormen met jeugdboeken en handvatten om (nog) beter om te gaan met jongeren.

In deze introductiereeks ontmoet je auteurs, uitgevers, leesbevorderaars met wie het fijn discussiëren is, en gemotiveerde collega's met wie je van gedachten kunt wisselen. Je zoekt samen met de andere deelnemers naar een goede aanpak voor allerlei situaties waarin jongeren, boeken, bibliotheek, school en media samengaan. Je doet ideeën op om originele leesbevorderingscampagnes uit te werken.

De bijscholing vindt plaats op 8 maandagen, telkens van 9.30 tot 17 uur.

De reeks begint op 17 januari 2005 en gaat verder tot 9 mei 2005.

De groep is beperkt tot 18 deelnemers.

INLICHTINGEN EN INSCHRIJVINGEN:

Inschrijven kan tot 15 december 2004 via het secretariaat van de Bibliotheekschool Gent, E.Tinelstraat 92, 9040 St.Amandsberg, tel. (09)218 89 33, fax (09)229 32 55, E-MAIL bibschoon@vswp.be, WEBSITE <www.bibliotheekschool.be>.